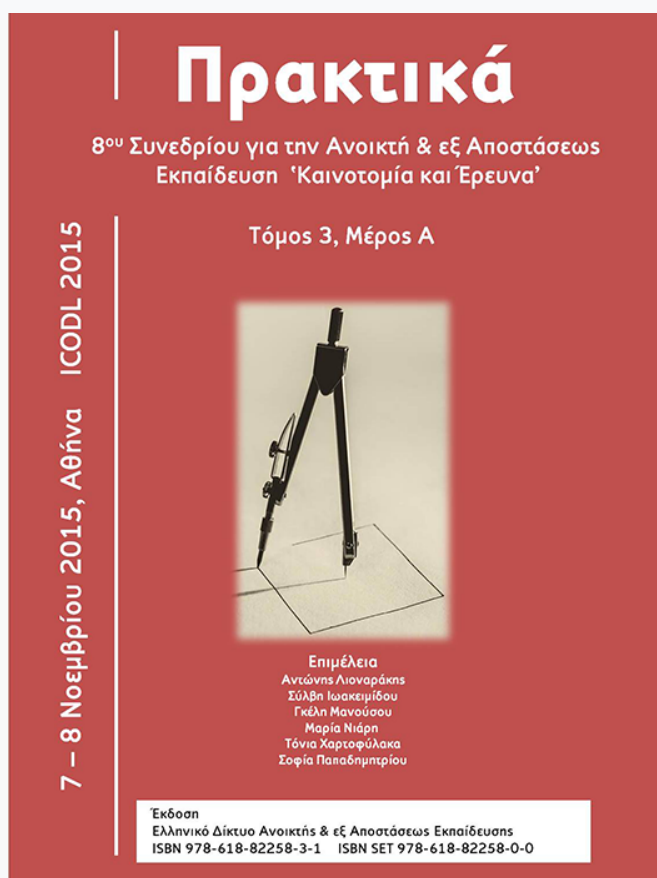

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 8, Αρ. 3Α (2015)

Καινοτομία & Έρευνα στην Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση & στις Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνίας

Ο επικοινωνιακός ρόλος των σχολικών ιστοχώρων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Αχαΐα

Άννα Κόκκαλη, Χρήστος Παναγιωτακόπουλος,
Ιωάννης Καμαριανός

doi: [10.12681/icodl.73](https://doi.org/10.12681/icodl.73)

Ο επικοινωνιακός ρόλος των σχολικών ιστοχώρων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Αχαΐα

The communicative role of school websites of Primary Education in Achaia

Άννα Κόκκαλη
Εκπαιδευτικός (ΠΕ 70)
Α/θμιας Εκπ/σης
Ζακύνθου
anna.kokkali@yahoo.gr

Χρήστος Παναγιωτακόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε.
Πανεπιστημίου Πατρών
cpanag@upatras.gr

Ιωάννης Καμαριανός
Επίκουρος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε.
Πανεπιστημίου Πατρών
kamarian@upatras.gr

Abstract

The recent years there has been observed an intense effort to integrate ICT in the educational process through the wider spread of the Internet and the complementary use of innovative technological applications in the modern school. The need for communication, promotion and exchange of ideas, materials and methods of teaching in education seems to play an important role in the creation and expansion of school websites. In this context, this paper aims to explore the communicative role of school websites of Primary Education of Achaia, by using the quantitative and qualitative research approach. The findings that came through show that the investigated school websites do not promote sufficiently distance communication between members of the school community and communication between school and wider society, but focus more on informing about school activities, giving less importance to education, entertainment and development of communication channels among their visitors.

Key-words: *internet, school websites, communication*

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη προσπάθεια ενσωμάτωσης των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα από την ευρύτερη εξάπλωση του διαδικτύου και τη συμπληρωματική χρήση καινοτόμων τεχνολογικών εφαρμογών στο σύγχρονο σχολείο. Η ανάγκη για επικοινωνία, προώθηση και ανταλλαγή ιδεών, υλικού και μεθόδων διδασκαλίας στον τομέα της εκπαίδευσης φαίνεται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην δημιουργία και εξάπλωση των σχολικών ιστοσελίδων. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία στοχεύει να διερευνήσει τον επικοινωνιακό ρόλο των σχολικών ιστοχώρων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αχαΐας, χρησιμοποιώντας την ποσοτική και ποιοτική ερευνητική προσέγγιση. Τα ευρήματα που προέκυψαν δείχνουν ότι οι συγκεκριμένοι σχολικοί ιστοχώροι δεν προωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό την εξ αποστάσεως επικοινωνία μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας, καθώς και την επικοινωνία σχολείου και ευρύτερης κοινωνίας, αλλά εστιάζουν περισσότερο στην ενημέρωση των δραστηριοτήτων των σχολείων, δίνοντας λιγότερη σημασία στην εκπαίδευση, την ψυχαγωγία και την ανάπτυξη επικοινωνιακών διαύλων μεταξύ των επισκεπτών τους.

Λέξεις-κλειδιά: *διαδίκτυο, σχολικοί ιστοχώροι, επικοινωνία*

Εισαγωγή

Έρευνες στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν δείξει ότι οι σχολικοί διαδικτυακοί χώροι αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα για την προώθηση της επικοινωνίας ανάμεσα στους εμπλεκόμενους με τη σχολική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία (Mioduser, 1999 · Lam & McNaught, 2004). Το σχολείο, ως θεσμικό στοιχείο της κοινωνίας, είναι ένα σύστημα ανοικτό, μέσα στο οποίο ο ρόλος της επικοινωνίας είναι ζωτικής σημασίας (Ρες & Βαρσαμίδου, 2006) και αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες για τη δημιουργία θετικού σχολικού κλίματος (Πασιαρδή, 2001). Καθημερινά, όσοι εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία ανταλλάσσουν μεταξύ τους απόψεις, σχολιάζουν παρατηρούν, αναλύουν και επικοινωνούν. Όταν αυτή η επικοινωνία είναι αμφίδρομη, τότε ενισχύεται η δημιουργία ευνοϊκού κλίματος, το οποίο επηρεάζει με τη σειρά του θετικά τη σχολική επίδοση των μαθητών (Σαΐτης, 2005).

Οι εκπαιδευτικοί διαδικτυακοί χώροι μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο για επικοινωνιακούς σκοπούς, αλλά και συνδυαστικά στα πλαίσια της εκπαίδευσης από απόσταση ή υποστηρικτικά στα πλαίσια των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς με τον τρόπο αυτό δίνεται η ευκαιρία σε σχολικά περιβάλλοντα να ενισχύσουν συμπληρωματικά τη διδασκαλία τους (Σοφός & Αλεξοπούλου, 2010).

Με την παρούσα έρευνα λοιπόν, γίνεται μια προσπάθεια να διερευνηθεί κατά πόσον οι σχολικοί ιστοχώροι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αχαΐας, προωθούν την επικοινωνία, αφενός μεταξύ των μελών τους και αφετέρου μεταξύ σχολείου και ευρύτερης σχολικής κοινότητας και να καταγραφούν τα στοιχεία που προωθούν την επικοινωνία στο σχολικό χώρο.

Ερευνητικός προβληματισμός και σημασία της μελέτης

Σκοπός της μελέτης αυτής, λοιπόν, είναι η ποιοτική και ποσοτική διερεύνηση του επικοινωνιακού ρόλου που διαδραματίζουν σήμερα οι ιστοχώροι όπως αυτοί κατασκευάζονται, εντάσσονται και λειτουργούν στην μαθησιακή και επικοινωνιακή καθημερινότητα της σχολικής τάξης και της σχολικής μονάδας. Ως ερευνητικό πεδίο της μελέτης επιλέχθηκε ο χώρος της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αχαΐας.

Κάνοντας μια επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι έχουν καταγραφεί αρκετές έρευνες σχετικά με τη χρήση και την αξιολόγηση του διαδικτύου και διαφόρων τεχνολογικών εργαλείων στην εκπαίδευση, όπως για παράδειγμα του εκπαιδευτικού λογισμικού (π.χ. Μικρόπουλος, 2000; Κόμης & Μικρόπουλος, 2001; Ξένος, 2003; Παναγιωτακόπουλος, Πιερρακέας & Πιντέλας, 2003 & 2005; Sanchez, 2007; Οικονομίδης, 2010), αλλά δεν εντοπίστηκε ικανοποιητικός αριθμός ερευνών σχετικών με τη δημιουργία και την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ιστοχώρων (Jackson, 2000; Boklaschuk & Caisse, 2001; Παναγιωτακόπουλος, Πιερρακέας & Πιντέλας, 2002; Naidu, 2005; Lencastre & Chaves, 2008; Σοφός & Αλεξοπούλου, 2010) και ακόμα λιγότερα στοιχεία εντοπίστηκαν για τους σχολικούς ιστοχώρους της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Καράμηνας, 2001).

Στην παρούσα έρευνα λοιπόν έγινε προσπάθεια να καλυφθεί αυτό το ερευνητικό πεδίο και μετά από προσεκτική βιβλιογραφική ανασκόπηση διατυπώθηκε το παρακάτω ερευνητικό ερώτημα, που ήταν να διερευνηθεί *κατά πόσον οι σχολικοί ιστοτόποι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αχαΐας δημιουργούν διαύλους εξ αποστάσεως επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο και την κοινωνία και με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται αυτό.*

Θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας

Το Διαδίκτυο και η Αξιοποίησή του στην Εκπαίδευση

Το διαδίκτυο αποτελεί ένα από τα βασικότερα μέσα παροχής πληροφοριών και μέσα από αυτό οι εκπαιδευτικοί μπορούν να μεταφέρουν οποιοδήποτε γεγονός, εφαρμογή ή υπηρεσία μέσα στη σχολική τάξη, να δημιουργήσουν ένα ευχάριστο περιβάλλον και να παρακινήσουν τους μαθητές να οδηγηθούν στη γνώση (Ράπτης & Ράπτη, 2001). Από τότε που μπήκε το διαδίκτυο στη σχολική ζωή έγινε ο παγκόσμιος σύνδεσμος πληροφοριακών πόρων και υπηρεσιών και αποτελεί τη σύγχρονη λεωφόρο της πληροφόρησης, της επικοινωνίας και της ψυχαγωγίας (Δημάκη, 2010). Έχει εκμηδενίσει τις αποστάσεις και έχει διευκολύνει οποιαδήποτε ανθρώπινη δραστηριότητα με την άμεση πρόσβαση σε κάθε γνωστικό και ενημερωτικό γεγονός. Ο καταγισμός πληροφοριών και η εκθετική αύξηση των γνώσεων, αλλά και η αναγκαιότητα της ορθολογικής χρήσης και κριτικής ανάλυσής τους, μετατοπίζει την έμφαση από τη μάθηση των γεγονότων στην εκμάθηση των δομών, των εννοιών και του τρόπου που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (Κόμης & Μικρόπουλος, 2001). Μέσα από το διαδίκτυο μπορεί να γίνει καλύτερη συστηματοποίηση της σχολικής ζωής, αρτιότερη οργάνωση της διδασκαλίας, να επιτευχθεί η επικοινωνία με άλλες σχολικές ομάδες και σχολικά δίκτυα, να προωθηθεί η συνεργατική μάθηση μέσω υπολογιστή και να αποκτηθούν δεξιότητες αναζήτησης, οργάνωσης, επεξεργασίας και αποθήκευσης πληροφοριών και δεδομένων μέσα από την εύκολη διανομή πηγών και τη χρήση των κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Κόμης & Μικρόπουλος, 2001).

Μέσα λοιπόν από τη χρήση του διαδικτύου επιτυγχάνεται το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, στο κοντινό και μακρινό περιβάλλον και διευκολύνονται οι νέες μορφές και σχέσεις επικοινωνίας και συνεργασίας (Τοκμακίδου, Καλογιαννίδου & Τσιτουρίδου, 2010). Το σημαντικό χαρακτηριστικό στο διαδίκτυο που το κάνει τόσο ελκυστικό στην εκπαιδευτική διαδικασία και το διαφοροποιεί από τα άλλα επικοινωνιακά και εκπαιδευτικά μέσα, είναι ότι θέτει τον πληροφορούμενο στη θέση του ενεργητικού δέκτη και του προσφέρει την ευκαιρία της διάδρασης και της ανατροφοδότησης, μέσα από την ελεύθερη επιλογή δεδομένων και την πλοήγηση σε διαδικτυακούς τόπους που άπτονται του ενδιαφέροντός του (Σταχτέας, 2002). Με αυτόν τον τρόπο τον βοηθά να δημιουργήσει τις δικές του διαδικτυακές διαδρομές στη γνώση και προωθεί την πλουραλιστική και δημοκρατική διάσταση της σύγχρονης εκπαίδευσης, με την ελεύθερη πρόσβαση, την ελεύθερη μετάδοση ιδεών και την ανεμπόδιστη επικοινωνία.

Σχολικοί Διαδικτυακοί Χώροι και ο επικοινωνιακός τους ρόλος

Γενικά μέσα από τους διαδικτυακούς χώρους μεταφέρεται πλήθος πληροφοριών, με διάφορες μορφές και τρόπους, οι οποίες εξυπηρετούν πλέον οποιαδήποτε καθημερινή δραστηριότητα και έχουν γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας μας (Moustakis, Litos, Dalivigas & Tsironis, 2004). Ανεξάρτητα από χρονικούς και χωρικούς περιορισμούς, οποιοσδήποτε μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτούς και να τους χρησιμοποιεί για εκπαιδευτικούς, επικοινωνιακούς, ψυχαγωγικούς και ενημερωτικούς σκοπούς. Στην παρούσα εργασία η διερεύνηση και το ενδιαφέρον εστιάζεται στους σχολικούς διαδικτυακούς χώρους, με σκοπό να διερευνηθεί ο ρόλος τους και η συνεισφορά τους στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην επικοινωνία.

Ειδικότερα, οι σχολικοί διαδικτυακοί χώροι μπορούν να αποτελέσουν βασικό συνεργατικό εργαλείο επικοινωνίας, πληροφόρησης και μάθησης, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες κινητοποίησης, συμμετοχής και δραστηριοποίησης εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων (Καράμηνας, 2001). Ο ρόλος τους είναι πολυδιάστατος και σημαντικός, αρκεί να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις που

αφορούν στην οργάνωση, τη λειτουργία, την αξιοποίηση και γενικότερα τους εκπαιδευτικούς στόχους που καλούνται να υπηρετήσουν (Νεστορίδου, 2009).

Μέσα από τους σχολικούς διαδικτυακούς χώρους δίνεται η δυνατότητα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να δημοσιεύσουν πληροφορίες και άρθρα, δραστηριότητες και εκδηλώσεις του σχολείου, όχι μόνο με σκοπό την ενημέρωση της ευρύτερης κοινότητας, αλλά με σκοπό την ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και εμπειριών. Σε αρκετούς σχολικούς διαδικτυακούς χώρους παρέχεται η δυνατότητα επικοινωνίας μέσα από forums και chats ανάμεσα στους μαθητές, ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς, καθώς ανάμεσα και στα μέλη της σχολικής μονάδας με την κοινωνία (Σωτηρούδας, 2012). Αρκετοί διαδικτυακοί χώροι δημιουργούν στις ιστοσελίδες τους ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης, ή παραπέμπουν σε άλλους αντίστοιχους, με σκοπό τη συνομιλία μεταξύ των επισκεπτών. Η επικοινωνία που παρέχουν οι σχολικοί διαδικτυακοί χώροι προϋποθέτει τη *συνεργασία* μεταξύ των εμπλεκομένων. Η συνεργασία άλλωστε θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους λόγους για τους οποίους τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολύπλευρα στο κομμάτι της εκπαίδευσης (Zhang, 2010, όπ. αναφ. στο Μανούσου & Χαρτοφύλακα, 2011). Μέσα από την επίτευξη της συνεργασίας θα δημιουργηθεί κοινωνική αλληλεπίδραση, η οποία μπορεί να κάνει τους χρήστες να αισθάνονται πιο άνετα και ευχάριστα στα πλαίσια ενός ευέλικτου περιβάλλοντος (Παπαριστείδη, 2011).

Συνοψίζοντας, οι σχολικοί διαδικτυακοί χώροι έχουν τη δυνατότητα ενίσχυσης της επικοινωνίας, της αλληλεπίδρασης και της ενεργητικής συμμετοχής των μελών της σχολικής κοινότητας, μέσα από την αξιοποίηση των επικοινωνιακών εφαρμογών, τεχνικών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων που μπορεί να προσφέρει το διαδίκτυο προς όφελος της εκπαίδευσης. Μέχρι σήμερα όμως, δεν έχει γίνει εφικτή η ακριβής αποτίμηση και η ερευνητική καταμέτρηση της επικοινωνιακής αυτής δυνατότητας στην ελληνική εκπαίδευση και από τα δεδομένα του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου δίνεται η αίσθηση ότι ελάχιστοι είναι οι καταγεγραμμένοι σχολικοί ιστότοποι που προωθούν επικοινωνιακούς σκοπούς (Σωτηρούδας & Γαρίτσης, 2013).

Μεθοδολογία της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα συνδυάστηκε η ποσοτική και η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, με σκοπό την επίτευξη αξιοπιστίας και εγκυρότητας των αποτελεσμάτων, αλλά και των διαδικασιών (Robson, 2010).

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε *προσωπική παρατήρηση* των σχολικών διαδικτυακών χώρων της Αχαΐας, οι οποίοι αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αχαΐας, όπου υπάρχουν καταγεγραμμένα όλα τα σχολεία του νομού. Παρατηρήθηκε ότι τα σχολεία χωρίζονται σε 5 κατηγορίες, ανά δήμο και ανά περιοχή στην οποία υπάγονται στο γραφείο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι σχολικές μονάδες που παρατηρήθηκαν ήταν χωρισμένες ανά δήμο ως εξής: Δήμος Πατρέων, Δήμος Αιγιαλείας, Δήμος Δυτικής Αχαΐας, Δήμος Ερυμάνθου και Δήμος Καλαβρύτων. Η παρατήρηση έγινε με βάση τα κριτήρια για την αξιολόγηση εκπαιδευτικών ιστότοπων των Παναγιωτακόπουλου, Πιερρακέα και Πιντέλα (2002) και πιο συγκεκριμένα ως προς τον άξονα της αλληλεπίδρασης και της ανατροφοδότησης. Αφού καταγράφηκαν τα χαρακτηριστικά των σχολικών διαδικτυακών χώρων της Αχαΐας, έγινε επεξεργασία των δεδομένων ανά κατηγορία και ανάλυση των αποτελεσμάτων με το Microsoft Excel 2010.

Έπειτα από την προσωπική παρατήρηση, δόθηκε σε 5 ειδικούς στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και του διαδικτύου (κατασκευαστές ιστοσελίδων, καθηγητές πληροφορικής) *φύλλο παρατήρησης – ερωτηματολόγιο*, που

δημιουργήθηκε από την ερευνήτρια με βάση τα κριτήρια που προέκυψαν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση. Σε αυτό ήταν καταχωρημένες όλες οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις των σχολικών διαδικτυακών χώρων της Αχαΐας, που χρησιμοποιήθηκαν και στην προσωπική παρατήρηση. Αφαιρέθηκαν μόνο 3 από αυτούς, λόγω του ότι βρίσκονταν υπό κατασκευή. Στο σύνολό τους, επομένως, αξιολογήθηκαν 55 σχολικοί ιστότοποι. Τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν σε επτάβαθμη κλίμακα (1=Καθόλου, 2=Πολύ Λίγο, 3=Λίγο, 4=Μέτρια, 5=Πολύ, 6=Πάρα Πολύ και 7=Απόλυτα) και σε ποσοστό επί τοις εκατό (%) και για κάθε σχολικό ιστοχώρο έπρεπε να καταγραφούν κατά πόσο πληρούνταν τα κριτήρια που αναφέρονταν με τη μορφή ερωτήσεων. Μετά την ολοκλήρωση της συλλογής των φύλλων παρατήρησης - ερωτηματολογίων έγινε κωδικοποίηση, προκειμένου να γίνει καταχώρηση και στη συνέχεια επεξεργασία των δεδομένων σε ηλεκτρονικό υπολογιστή με το στατιστικό πακέτο SPSS Statistics 17 Multilanguage και βοηθητικά με το Microsoft Excel 2010.

Στη συνέχεια, διενεργήθηκαν **ημιδομημένες συνεντεύξεις**, με ερωτήσεις ανοικτού τύπου, με τις οποίες θα δινόταν η ευκαιρία να καταγραφούν και να διερευνηθούν οι απόψεις και εμπειρίες των ειδικών συμμετεχόντων στην έρευνα. Σημαντικό στοιχείο για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ερευνητικών προσεγγίσεων είναι ότι πριν από την εφαρμογή της κύριας έρευνας, πραγματοποιήθηκε πιλοτική έρευνα με σκοπό να εντοπιστούν τυχόν προβλήματα, παραλείψεις, λάθη, ή παρερμηνείες.

Κατά την ποιοτική προσέγγιση, για τη διαδικασία των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκαν ως συμμετέχοντες πέντε (5) επιπλέον έμπειροι εκπαιδευτικοί, σε υψηλές διοικητικές θέσεις (διευθυντές, σχολικοί σύμβουλοι), οι οποίοι θεωρήθηκε ότι μπορούν να δώσουν μια ικανοποιητική εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης στη χρήση των Τ.Π.Ε. στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση της Αχαΐας, λόγω της θέσης και των αρμοδιοτήτων τους. Για τη διευκόλυνση και την παρουσίαση των ευρημάτων έγινε κωδικοποίηση των συνεντευξιαζόμενων με την εξής μορφή: Προϊστάμενος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης: ΠΠΕ, Σχολικός Σύμβουλος 1: ΣΣ1, Σχολικός Σύμβουλος 2: ΣΣ2, Διευθυντής Σχολείου 1: ΔΣ1, Διευθυντής Σχολείου 2: ΔΣ2.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να διασαφηνιστεί ότι από την παρούσα έρευνα προέκυψαν δεδομένα που δεν αφορούν μόνο τον επικοινωνιακό ρόλο των σχολικών ιστοχώρων της Αχαΐας, αλλά ένα ευρύτερο και περισσότερο πολύπλευρο χαρακτήρα που παρουσιάζουν (εκπαιδευτικό, ενημερωτικό, ψυχαγωγικό), καθώς επιχειρήθηκε να καλυφθεί ένα κενό που υπάρχει στη βιβλιογραφία σχετικά με την αξιοποίηση και την αξιολόγηση των σχολικών ιστοχώρων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση γενικότερα.

Ανάλυση και συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας

Όπως έχει αναφερθεί, μέσα από την παρουσίαση των ευρημάτων της παρατήρησης και των συνεντεύξεων σκοπός είναι να διερευνηθεί *η επίτευξη της επικοινωνίας στους σχολικούς διαδικτυακούς χώρους των δημοτικών σχολείων της Αχαΐας*.

Ποσοτική προσέγγιση

Αρχικά, για να φανεί από την **προσωπική παρατήρηση** ο επικοινωνιακός χαρακτήρας των σχολικών ιστοχώρων, εξετάστηκε αν υπήρχαν σε κάθε έναν από αυτούς κάποιοι συγκεκριμένοι μηχανισμοί ανατροφοδότησης και αλληλεπίδρασης με τον επισκέπτη. Διερευνήθηκε λοιπόν αν υπήρχε κάποιος τρόπος επικοινωνίας με τον επισκέπτη, χώρος για chatting και forums, δυνατότητα σχολίων από το χρήστη και επιλογή για την αξιολόγηση του ίδιου του σχολικού διαδικτυακού χώρου.

Από τα ευρήματα φάνηκε ότι οι σχολικοί ιστοχώροι της Αχαΐας προσφέρουν επικοινωνία με τον επισκέπτη μέσω της συμπλήρωσης κάποιας φόρμας ή με e-mail σε ποσοστό 63,79%, δίνουν τη δυνατότητα σχολίων σε ποσοστό 62,07%, έχουν χώρο

για chatting και forum σε ποσοστό 15,52% και δίνουν την επιλογή στο χρήστη να αξιολογήσει τον ιστοχώρο σε ποσοστό 1,72%.

Συνεπώς, η αλληλεπίδραση και η διάδραση που εμφανίζεται στους σχολικούς ιστοχώρους της Αχαΐας έχει να κάνει περισσότερο με τη δυνατότητα που δίνουν στον επισκέπτη να κάνει κάποιο σχόλιο και να επικοινωνήσει μέσω κάποιας πλατφόρμας ή μέσω κάποιου e-mail με το σχολείο και εστιάζει λιγότερο στη συζήτηση (chatting), στη δημιουργία forum και ακόμη λιγότερο στην αξιολόγηση από τον ίδιο το χρήστη.

Τα ευρήματα αυτά βρίσκονται σε συμφωνία με αυτά των προϋπαρχουσών ελληνικών ερευνών (Καράμηνας, 2001, · Δημητρακοπούλου, 2002, · Κολτσάκης, 2006, · Δαπόντες, κ.ά., 2007, · Ζακόπουλος, κ.ά., 2009), στα οποία φάνηκε ότι οι σχολικοί διαδικτυακοί χώροι δεν έχουν ενσωματώσει ακόμη τρόπους επίτευξης της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης με τον επισκέπτη, αλλά προτιμούν να μένουν στο στάδιο της παράθεσης πληροφοριών.

Στη συνέχεια, από την *παρατήρηση των εξωτερικών παρατηρητών – κριτών* και μέσα από τα δεδομένα του ερωτηματολογίου (φύλλου παρατήρησης) προέκυψαν αποτελέσματα που συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με τα ευρήματα της προσωπικής παρατήρησης. Οι εξωτερικοί παρατηρητές - κριτές κατέγραψαν ότι οι πιο πολλοί σχολικοί ιστοχώροι δεν διαθέτουν μηχανισμούς όπως forum και chat room για συζήτηση μεταξύ των επισκεπτών ή γενικότερη επικοινωνία με τους χρήστες των ιστοσελίδων. Πιο συγκεκριμένα, από τα ευρήματα αναδεικνύεται πως το 79,6% των σχολικών ιστοχώρων δεν παρέχει μηχανισμούς ανατροφοδότησης στο χρήστη, το 10,5% αυτών παρέχει ανατροφοδότηση σε μέτριο βαθμό και μόνο το 9,8% αξιολογήθηκε ότι παρέχει σε μεγάλο βαθμό.

Ακόμη, το 59,6% των σχολικών ιστοχώρων δεν παρέχει μηχανισμούς επικοινωνίας με το διαχειριστή του, το 6,2% αυτών παρέχει τρόπους επικοινωνίας σε μέτριο βαθμό και το 34,1% αξιολογήθηκε ότι παρέχει σε μεγάλο βαθμό. Παρατηρώντας την ερώτηση αυτή σε σχέση με την προηγούμενη, οι κριτές διέκριναν ότι οι σχολικοί ιστοχώροι επιδιώκουν σε μεγαλύτερο βαθμό να δημιουργήσουν κάποιον τρόπο επικοινωνίας του επισκέπτη με το διαχειριστή τους, σε σχέση με την προσπάθεια δημιουργίας μηχανισμών ανατροφοδότησης.

Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των σχολικών ιστοχώρων (97,7%) δεν επιτρέπει στο χρήστη να κάνει κάποια επιλογή της παρουσίασης της πληροφορίας σύμφωνα με τις ανάγκες του. Σχεδόν όλοι σχολικοί ιστοχώροι της Αχαΐας (πλην του ποσοστού 2,2% που δεν βαθμολογήθηκε χαμηλά) έχουν μια σταθερή δομή παρουσίασης της πληροφορίας, η οποία ενδεχομένως να είναι δύσκαμπτη και δύσχρηστη για κάποιους επισκέπτες και δεν υπάρχει πρόβλεψη για κάποιο μηχανισμό ευελιξίας και επιλογής άλλου κειμένου, χρωμάτων, φόντου, ήχου ή εικόνας.

Συνοψίζοντας, οι παρατηρητές - κριτές θεωρούν ότι η πλειοψηφία των σχολικών ιστοχώρων της Αχαΐας δε διαθέτει κάποιους τρόπους επικοινωνίας με το χρήστη, δυνατότητας σχολίων, συζήτησης, αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης, ώστε να του προσφέρει κίνητρα και την ευκαιρία περαιτέρω επισκέψεων και επικοινωνίας. Φάνηκε λοιπόν ότι γίνεται αποσπασματική χρήση κάποιων αλληλεπιδραστικών μηχανισμών και δεν υπάρχει κάποια μορφή οργανωμένης και συστηματικής ανατροφοδότησης με τον χρήστη, η οποία σύμφωνα με την Πασιαρδή (2001), είναι τόσο απαραίτητη για τη δημιουργία του κατάλληλου επικοινωνιακού κλίματος. Είναι πιθανόν οι πιο πολλοί ιστοχώροι να εστιάζουν στην πλοήγηση, στην εμφάνιση και στη γενικότερη δομή και να παραβλέπουν το κομμάτι της επικοινωνίας με τον επισκέπτη, το οποίο παρόλα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικό, από τη στιγμή που εξ ορισμού οι ιστοχώροι δημιουργούνται για να εξυπηρετήσουν τη σχέση σχολικής κοινότητας και ευρύτερης κοινωνίας. Τα ευρήματα αυτά συμφωνούν με τα δεδομένα

που έχει συγκεντρώσει το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο και αναφέρονται από τους Σωτηρούδα & Γαρίτση (2013).

Ποιοτική προσέγγιση

Στην ποιοτική έρευνα που διεξήχθη, πραγματοποιήθηκαν πέντε συνεντεύξεις με έμπειρους εκπαιδευτικούς σε υψηλές διοικητικές θέσεις. Οι συνεντεύξεις επικεντρώθηκαν σε σημεία που φάνηκε από τα ερωτηματολόγια ότι ήταν αναγκαία για επιπλέον διερεύνηση. Κάποια από αυτά ήταν οι τρόποι αξιοποίησης σχολικών ιστοχώρων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το περιεχόμενο σχολικών ιστοσελίδων και κυρίως η επίτευξη επικοινωνίας ανάμεσα στους σχολικούς ιστοχώρους και στον επισκέπτη. Στις απαντήσεις των ερωτηθέντων πραγματοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου (content analysis).

Στην πρώτη ερώτηση **«Είναι σημαντικό να επιδιώκει το σχολείο την επικοινωνία μέσω των σχολικών ιστοχώρων με την κοινωνία και γιατί;»** όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό και απαραίτητο. Ο ΠΠΕ αναφέρει χαρακτηριστικά ότι *«εάν σήμερα δεν έχεις επικοινωνία με την κοινωνία στο τέλος δεν θα σε εμπιστευτεί η κοινωνία, θα μείνεις στο περιθώριο και το σχολείο θα κλείσει»*. Ο ΣΣ2 τονίζει ότι *«το σχολείο είναι ένα κομμάτι της τοπικής κοινωνίας»* και ο ΔΣ2 ότι *«μέσα από τους σχολικούς ιστοχώρους μπορούν οι γονείς να πληροφορούνται άμεσα»*. Ο ΣΣ1 συμπληρώνει ότι *«εύκολα πια υπάρχουν και πλατφόρμες δωρεάν που μπορεί να μπει ο οποιοσδήποτε και να είναι 5 ή 10 άνθρωποι και να επικοινωνούν ταυτόχρονα, σύγχρονα ή ασύγχρονα, μέσω του moodle ας πούμε. Θα παρέχεται πια εκεί η εκπαίδευση... Επομένως, σταδιακά το θέμα θα στραφεί προς το διαδίκτυο και την διαδικτυακή επικοινωνία»*. Την ίδια άποψη έχει και ο ΔΣ1, ο οποίος σημειώνει ότι *«πρέπει να υπάρχει επικοινωνία σε ό,τι αφορά το σχολείο και την κοινότητα, τη γειτονιά, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον»*.

Η επόμενη ερώτηση γίνεται πιο συγκεκριμένη και θέλει να διερευνήσει με ποιους τρόπους μπορεί να ενισχυθεί αυτή η επικοινωνία. Στην ερώτηση λοιπόν **«Με ποιους τρόπους μπορεί ένας σχολικός ιστοχώρος να ενισχύσει το κομμάτι της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης με την κοινωνία;»** οι συμμετέχοντες δίνουν ποικίλες απαντήσεις. Ο ΣΣ1 αναφέρει ότι *«με skype, και μέσω ίντερνετ μπορείς να κάνεις ένα σωρό πράγματα, τηλεδιάσκεψη, κλπ.»* και ότι ήδη το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο ενισχύει αυτή την επικοινωνία βραβεύοντας τον καλύτερο ιστοχώρο. Ο ΣΣ2 δίνει μια άλλη προσέγγιση. Κατά τη γνώμη του *«εκπρόσωπος της κοινωνίας είναι ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων. Άρα λοιπόν στο κομμάτι που λέμε επικοινωνία και στον τομέα που λέμε ιστοχώρος θα πρέπει να υπάρχει ένας χώρος όπου θα πρέπει να συναντιέται το σχολείο με τις ανάγκες που έχει ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων. Να διαμορφώνεται δηλαδή ένας χώρος, όπου εκεί θα εκθέτουν τις θέσεις τους, τις απόψεις, τις δράσεις, τις εκδηλώσεις που κάνει το σχολείο παρέα με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων. Όπως το κάθε σχολείο έχει δώσει ένα χώρο ειδικό για να συνεδριάζει ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων, νομίζω ότι θα πρέπει να υπάρχει κι ένας χώρος διαδικτυακός που να είναι αφιερωμένος στις ανάγκες του Συλλόγου»*. Ως προς το θέμα του Συλλόγου Γονέων συμφωνούν και τα λεγόμενα του ΔΣ2, ο οποίος θέτει ως παράδειγμα διαδικτυακούς χώρους δημοτικών σχολείων που είχαν αναρτήσει το πρόγραμμα ή τις δραστηριότητες των τάξεών τους, ώστε να κατατοπίζονται καλύτερα οι γονείς. *«Με μια απλή ενημέρωση στο ίντερνετ, στους σχολικούς διαδικτυακούς χώρους του σχολείου ήξεραν και οι γονείς πώς να βοηθήσουν και μπορούσαν και οι εκπαιδευτικοί να δουλέψουν ολοκληρωτικά σε αυτόν τον τομέα»*. Ο ΔΣ1 έχει την άποψη ότι η επικοινωνία αυτή ενδυναμώνεται με την προβολή δραστηριοτήτων και την ανταλλαγή απόψεων μέσα από τη δημοσιοποίηση σε τοπικές ιστοσελίδες και

στον Τύπο. Ο ίδιος λέει τα εξής: «Έχω δει συγκεκριμένες σχολικές ιστοσελίδες από τις οποίες τα δημοσιεύματα που ανάρτησαν και περιλαμβάνουν δράσεις στο σχολείο δημοσιεύτηκαν μετά και σε ιστοσελίδες του Δήμου και στον τοπικό Τύπο. Έχω δει επίσης άρθρα σχετικά με κάτι που έγινε στο σχολείο να δημοσιεύονται σε περιοδικά και εφημερίδες και να σκανάρονται για να μπουν ως άρθρα στη σχολική ιστοσελίδα του σχολείου».

Εκτός όμως από το κομμάτι της επικοινωνίας σχολείου και κοινωνίας, η συνέντευξη συνεχίστηκε με τη διερεύνηση των τρόπων επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Στην ερώτηση **«Με ποιους τρόπους μπορεί ένας σχολικός ιστοχώρος να ενισχύσει το κομμάτι της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές;»** οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η επικοινωνία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική και μπορεί να ενισχυθεί μέσα από forum & χώρους συζητήσεων, μέσω e-mail και με την ανταλλαγή ιδεών και εμπειριών. Σύμφωνα με τον ΣΣ1 **«μπορεί να γίνει μια προσπάθεια μέσα από την οποία ο εκπαιδευτικός να μάθει στο μαθητή τη σωστή χρήση του διαδικτύου και μέσα από εκεί να διευκολύνεται το μάθημά του. Να φτιάξει για παράδειγμα σε μια πλατφόρμα ένα σταυρόλεξο και να πει σε κάποιον μαθητή να το λύσει αν δυσκολεύεται, να εξατομικεύσει γενικά τη διδασκαλία. Μπορεί να τους μάθει να επικοινωνούν, να μάθουν να ανταλλάσσουν ιδέες, να βοηθήσει μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, μπορεί να βάζει on – line υλικό, άρα βλέπουμε ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ποικίλους τρόπους και να γίνεται και εύκολα».**

Ο ΣΣ2 επισημαίνει ότι **«ο σχολικός ιστοχώρος είναι ένας χώρος που εκεί θα συναντηθούν και ο μαθητής και ο εκπαιδευτικός, αλλά και οι εκπαιδευτικοί μεταξύ τους».** Ο τρόπος με τον οποίο θα γίνεται αυτό κατά τη γνώμη του είναι ο εξής: **«Όταν εγώ που είμαι εκπαιδευτικός κοινοποιήσω και ανεβάσω μια καλή πρακτική, αυτή είναι μια επικοινωνία με τον υπόλοιπο Σύλλογο Διδασκόντων. Όταν λοιπόν ο μαθητής ανεβάσει μια εργασία του, τότε λοιπόν είναι σαν να επικοινωνεί και με το δάσκαλο και με τους υπόλοιπους μαθητές. Αλλά θα πρέπει να είναι συνδιαμορφωμένο το περιεχόμενο, δηλαδή να μην είναι μονόπλευρο. Να υπάρχει συμμετοχή και των δύο πλευρών στο περιεχόμενο του διαδικτυακού χώρου».**

Ο ΔΣ2 προτείνει ως τρόπο επικοινωνίας την ύπαρξη ξεχωριστής σελίδας για τον κάθε εκπαιδευτικό του σχολείου μέσα στο σχολικό ιστότοπο. **«Κάθε ειδικότητα εκπαιδευτικού μπορεί να έχει το δικό της μέσα χώρο για τα συγκεκριμένα παιδιά και για τα συγκεκριμένα προβλήματα που μπορεί να εμφανίζονται και μέσα από το σχολικό διαδικτυακό χώρο να φαίνονται και να επιλύονται αρκετά από αυτά».**

Παρόλα αυτά, εμφανίζεται και μια εντελώς αντίθετη άποψη πάνω στο συγκεκριμένο θέμα της ερώτησης. Ο ΠΠΕ αναφέρει ότι **«η ηλικία των παιδιών του δημοτικού είναι πολύ μικρή για τέτοια πράγματα. Τα παιδιά δεν θα πρέπει να εμπλέκονται σε συνομιλίες ή σε τέτοια blogs, να ανεβάζουν φωτογραφίες κ.λ.π. Πρέπει να έχουν αναπτύξει την κριτική σκέψη για να μπορούν να κάνουν κάτι τέτοιο».**

Ακολουθεί η ερώτηση **«Πιστεύετε πως επιτυγχάνεται αυτή η επικοινωνία μέσα από τους σχολικούς ιστοχώρους της Αχαΐας και αν ναι, με ποιον τρόπο;»** στην οποία όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν στο γεγονός ότι αυτή η προσπάθεια είναι ακόμη σε αρχικό στάδιο. Ο ΣΣ1 αναφέρει ότι τουλάχιστον στην περιφέρειά του έχει δει ελάχιστους σχολικούς ιστοχώρους που προσπαθούν να εστιάσουν στο κομμάτι της επικοινωνίας. Αναφέρει συγκεκριμένα ότι **«αν το βάζαμε σε ποσοστό, εντελώς υποθετικά και ριψοκινδυνεύοντας τώρα, μια απλή εκτίμηση κάνω, δεν πρέπει να είναι πάνω από ένα 10% με 15% των εκπαιδευτικών που κάνουν αυτή τη χρήση, δηλαδή την επικοινωνία με τους μαθητές τους στις τάξεις τους».** Ο ΣΣ2 πιστεύει ότι **«στο πρώτο κομμάτι, στην επικοινωνία με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, σε ελάχιστες**

περιπτώσεις επιτυγχάνεται Στο δεύτερο κομμάτι, δηλαδή στην επικοινωνία μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, υπάρχει η τάση και η προσπάθεια να γίνει επικοινωνία, αλλά είναι μονόπλευρη, δεν είναι συνδιαμορφωμένη. Λείπει αυτή η συνδιαμόρφωση, η από κοινού απόφαση».

Ο ΔΣ1 σημειώνει επίσης ότι δε συμβαίνει σε σημαντικό βαθμό αυτή η επίτευξη της επικοινωνίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, ούτε συστηματικά σε ό,τι αφορά στις σχολικές μονάδες. «Τώρα τα παιδιά συνειδητοποιούν σιγά σιγά ότι υπάρχει μια σχολική ιστοσελίδα την οποία μπορούν από το σπίτι να τρέξουν, να δουν το άρθρο που έγραψαν και τις δράσεις που έκαναν ή κάτι που έκανε ένας άλλος συμμαθητής, ο δάσκαλός τους ή κάποιος άλλος εκπαιδευτικός του σχολείου. Είναι σε καλό επίπεδο, έχουν προοπτική και δυναμική και πιστεύω ότι σε κάποια χρόνια θα πάρουν τη θέση που πρέπει και θα παίζουν το ρόλο τους στη διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται ένα καλό επίπεδο γνώσης».

Ακριβώς την ίδια άποψη έχει και ο ΔΣ2, ο οποίος τονίζει ότι «είναι και θέμα γενικότερο, που δεν αφορά μόνο τους σχολικούς διαδικτυακούς χώρους, αλλά και τη νοοτροπία της κοινωνίας μας, γιατί οι εκπαιδευτικοί φοβούνται να εκτεθούν περισσότερο και εν μέρει η κοινωνία κρίνει εύκολα ή κατακρίνει και βάζει στεγανά. Δεν είναι ακόμα πλήρως έτοιμη να δεχτεί μια καλύτερη επικοινωνία, που θα μπορούσε να έρθει διαδικτυακά μεταξύ της κοινωνίας και του σχολείου». Το φόβο της έκθεσης των εκπαιδευτικών σε μια σχολική ιστοσελίδα αναφέρει και ο ΣΣ2, λέγοντας ότι «δε θα ανεβάσει εύκολα ο δάσκαλος την καλή του πρακτική, γιατί φοβάται να εκτεθεί σε δημόσιο χώρο».

Συμπερασματικά λοιπόν, τα ευρήματα των συνεντεύξεων έδειξαν ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό και αναγκαίο να επιδιώκει το σχολείο την επικοινωνία με την κοινωνία μέσα από τους σχολικούς ιστοτόπους, καθώς το σχολείο είναι ένα κομμάτι της τοπικής κοινωνίας και μέσα από αυτούς μπορούν οι εμπλεκόμενοι να πληροφορούνται άμεσα και να ανταλλάσουν απόψεις, ιδέες, εμπειρίες και υλικό (κάτι που αναφέρουν και οι Ρες & Βαρσαμίδου, 2006). Οι συνεντευξιζόμενοι θεωρούν επίσης ότι είναι σημαντικό οι σχολικές ιστοσελίδες να συνδέουν τα μέλη της σχολικής κοινότητας και να αποτελούν γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων, αλλά και όλων των υπόλοιπων μελών και φορέων που σχετίζονται με την εκπαίδευση, γεγονός που συμπίπτει με τα λεγόμενα και της Βοσνιάδου (2006).

Από την παρούσα προσέγγιση όμως φάνηκε ότι οι σχολικές ιστοσελίδες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αχαΐας χρειάζεται να βελτιωθούν ως προς το σημείο αυτό, μέσα από την εύρεση λύσεων και τρόπων ενίσχυσης των επικοινωνιακών μηχανισμών. Η ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας φάνηκε ότι είναι αρκετά δύσκολη και απαιτητική, αλλά αναγκαία. Οι συμμετέχοντες πρότειναν κάποιους τρόπους ενίσχυσης της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης μέσα από τη δημιουργία forums, χώρων συζητήσεων, τηλεδιασκέψεων, δημοσιοποιήσεων από τον Τύπο, καθώς και ενσωματωμένων ιστοσελίδων για το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων και για τον κάθε εκπαιδευτικό του σχολείου ξεχωριστά. Ως προς την ύπαρξη ξεχωριστού χώρου για τις ανάγκες του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων συμφωνούν και οι Δαπόντες, Σχίζας & Σαλονικίδης (2007), οι οποίοι αναφέρουν ότι οι σχολικοί διαδικτυακοί χώροι είναι σημαντικό να προβάλλουν το έργο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου, με σκοπό τη μεταξύ τους συνεργασία και αλληλεπίδραση. Για το λόγο αυτό η απλή παράθεση φωτογραφιών, υλικού και η περιγραφή δραστηριοτήτων δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως επικοινωνία, αν δεν υπάρχει το στοιχείο της αλληλεπίδρασης.

Συμπεράσματα

Από την έρευνα φάνηκε ότι οι σχολικοί ιστοχώροι της Αχαΐας δεν διαθέτουν αρκετούς τρόπους αλληλεπίδρασης με το χρήστη, δυνατότητα σχολίων, συζήτησης και ανατροφοδότησης, ώστε να προσφέρουν κίνητρα για περαιτέρω επικοινωνία

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι δεν προωθούν ικανοποιητικά την εξ αποστάσεως επικοινωνία μεταξύ σχολείου και ευρύτερης κοινωνίας, καθώς δεν εστιάζουν την προσοχή τους στη δημιουργία τρόπων ανάπτυξης επικοινωνιακών τεχνικών ανάμεσα στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς μεταξύ τους, στους μαθητές μεταξύ τους, αλλά και ανάμεσα στους γονείς και τους φορείς της περιοχής. Κάνουν προσπάθειες ανάπτυξης κάποιων μηχανισμών επικοινωνίας με τον επισκέπτη μέσω της δυνατότητας σχολίων σε μεμονωμένες σχολικές ιστοσελίδες και μέσω κάποιων ιστολογίων, χωρίς όμως να είναι γενικευμένη η χρήση τους. Έχοντας υπόψη τους τα παραπάνω οι σχεδιαστές των σχολικών ιστοχώρων μπορούν να ενισχύσουν το επικοινωνιακό στοιχείο, ώστε να δίνουν την ευκαιρία στους επισκέπτες να αναπτύξουν δεσμούς συνεννόησης και επικοινωνιακές δράσεις που θα οδηγήσουν στη γνώση.

Τέλος, προτείνεται να γίνει προσπάθεια εμπλουτισμού των αλληλεπιδραστικών αυτών μηχανισμών με σκοπό την ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Μέσα από την επικοινωνία εκπαιδευτικών, εκπαιδευομένων και ευρύτερης σχολικής κοινότητας μπορεί να δημιουργηθεί εκπαιδευτικό υλικό, ασκήσεις και δραστηριότητες που θα λειτουργούν συμπληρωματικά με σκοπό την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των μαθητών με εργαλείο τις σχολικές ιστοσελίδες.

Βιβλιογραφία

- Boklaschuk, K. & Caisse, K. (2001). *Evaluation of education websites*. Retrieved 12 March 2013 from <http://etad.usask.ca/802papers/bokcaisse/bokcaisse.pdf>
- Jackson, G. B. (2000). *How to Evaluate Educational Software and Websites*. TechnKnowLogia, May/June, Knowledge Enterprise. Retrieved 12 January 2013 from www.TechKnowLogia.org
- Lam, P., & McNaught, C. (2004). Evaluating educational websites: A system for multiple websites at multiple universities. In *World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications*. 1066-1073. Retrieved 16 April 2013, from http://www.editlib.org/?&fuseaction=Reader.ViewAbstract&paper_id=12607&a
- Lencastre, J.A. & Chaves, J.H. (2008). A usability evaluation of educational websites. In *Proceedings of the EADTU conference*. Retrieved 12 March 2013, from <http://www.webcitation.org/60zqwc8zt>
- Mioduser, D. (1999). Web-based learning environments (WBLE): Current state and emerging trends. In *World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications*. 753-758. Retrieved 16 April 2013, from <http://www.editlib.org/p/6641>
- Moustakis, V., Litos, C., Dalivigas, A., & Tsironis, L. (2004). Website Quality Assessment Criteria. *Proceedings of the Ninth International Conference of Information Quality: IQ*. (pp. 59-73).
- Naidu, S. (2005). *Evaluating the Usability of Educational Websites for Children*. Retrieved 20 February from <http://usabilitynews.org/evaluating-the-usability-of-educational-websites-for-children>
- Sanchez, J. (2007). A model to design interactive learning environments for children with visual abilities. *Journal Springer Science*, 12, 149-163.
- Βοσνιάδου, Σ. (2006). *Παιδιά, σχολεία και υπολογιστές. Προοπτικές, προβλήματα και προτάσεις για την αποτελεσματικότερη χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δαπόντες, Ν., Σχίζα, Ε. & Σαλονικίδης, (2007). *Σχολικές Ιστοσελίδες: Η περίπτωση των Ελληνικών Γυμνασίων*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο 4ο Συνέδριο για τις ΤΠΕ στην Εκπαίδευση, Σύρος, 4-6 Μαΐου 2007. Ανακτήθηκε 25 Απριλίου 2013, από <http://www.e-diktyo.eu>
- Ζακόπουλος, Β., Σαλονικίδης Γ., Τερζίδης Σ., Φιλιππιάδης, Γ. (2009). *Σχολικοί διαδικτυακοί τόποι: Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 4 Απριλίου 2013, από <http://www.eduportal.gr/index.php/articles/websites/24-greeksch?showall=1>
- Καράμηνας, Ι. (2001). Διαδίκτυο και Εκπαιδευτική Διαδικασία. Θεωρητική Προσέγγιση και μια

- Πρόταση για τη Διδακτική Αξιοποίησή του στο Δημοτικό Σχολείο. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 120-121, 76-84.
- Κολτσάκης, Ε. (2006). Διεύρυνση των περιορισμών και των δυνατοτήτων μιας σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών της σχετικά με την παιδαγωγική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. – μια μελέτη περίπτωσης. Στο Δ. Χατζηδήμου, Κ. Μπίκος, Π. Στραβάκου, & Κ. Χατζηδήμου (επιμ.), *Πρακτικά του 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος*, Τόμος Β', 53-58.
- Κόμης, Β., & Μικρόπουλος, Α. (2001). *Πληροφορική στην Εκπαίδευση*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μανούσου, Ε. & Χαρτοφύλακα, Τ. (2011). *Κοινωνικά δίκτυα και μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην εξ αποστάσεως τριτοβάθμια εκπαίδευση*. Άρθρο που δημοσιεύτηκε στο 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία», Πάτρα, 28-30 Απριλίου 2011. Ανακτήθηκε 29 Νοεμβρίου 2012, από <http://www.cetl.elemedu.upatras.gr/proc2/proceedings/1-0497.pdf>
- Μικρόπουλος, Τ.Α. (2000). *Εκπαιδευτικό Λογισμικό. Θέματα σχεδίασης και αξιολόγησης λογισμικού υπερμέσων*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Νεστορίδου, Φ. (2009). *Η διαπολιτισμική διάσταση στους δικτυακούς τόπους δημοτικών σχολείων της Θράκης*. (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2013, από <http://lib.eap.gr>
- Ξένος, Μ. (2003). *Διαχείριση και Ποιότητα Λογισμικού*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Οικονομίδης, Κ. (2010). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιολόγησή του*. Μεταπτυχιακή διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Παναγιωτακόπουλος Χ., Πιερρακέας Χ. & Πιντέλας Π. (2002). Εκπαιδευτικές Ηλεκτρονικές Τοποθεσίες Πληροφοριών: Άξονες και Κριτήρια Αξιολόγησης. *Μέντορας*, 6(6), 75-86.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ., & Πιντέλας, Π. (2003). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιολόγησή του*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ., & Πιντέλας, Π. (2005). *Σχεδίαση Εκπαιδευτικού Λογισμικού*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Παπαριστειδίδη, Μ. (2011). *Η προώθηση της άτυπης δια βίου εκπαίδευσης στα πλαίσια online κοινοτήτων. Η μελέτη του online πολυχρηστικού παιχνιδιού Hattrick: Μια μελέτη περίπτωσης*. (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2011). Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου 2013, από <http://nemertes.lis.upatras.gr>
- Πασιαρδή, Γ. (2001). *Το σχολικό κλίμα. Θεωρητική Ανάλυση και Εμπειρική Διερεύνηση των Βασικών Παραμέτρων του*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2001). *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας*. Αθήνα.
- Ρες, Γ. & Βαρσαμίδου, Α. (2006). *Η έννοια της επικοινωνίας. Επικοινωνία στη σχολική μονάδα. Η σημασία της επικοινωνίας στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος*. Ανακτήθηκε 18 Μαρτίου 2013, από http://www.simotas.org/v3/index.php?option=com_content&view=article&id=169&catid=68&Itemid=37
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σαΐτης, Χ. (2005). *Οργάνωση και Λειτουργία των Σχολικών Μονάδων*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Σοφός, Α. & Αλεξοπούλου, Α. (2010). *Κριτήρια αξιολόγησης σχολικών διαδικτυακών τόπων – Προσδιορισμός πλαισίου ποιότητας*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ημαθίας. «Ψηφιακές και Διαδικτυακές Εφαρμογές στην Εκπαίδευση». 23-25 Απριλίου 2010. Ανακτήθηκε 12 Φεβρουαρίου 2013, από <http://www.ekped.gr/praktika10>
- Σταχτέας, Χ. (2002). *Πληροφορική στην Εκπαίδευση. Οι Υπολογιστές στο Σχολείο του Μέλλοντος*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γεώργιος Δαρδανός.
- Σωτηρούδας, Β. & Γαρίτσας, Ι. (2013). *Κριτήρια Αξιολόγησης ενός Ιστολογίου ως Εκπαιδευτικού*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013. Ανακτήθηκε 12 Μαΐου 2013, από <http://www.etpe.eu/new/custom/pdf/etpe2003.pdf>
- Τοκμακίδου, Ε., Καλογιαννίδου, Α. & Τσιτουρίδου, Μ. (2010). *Το διαδίκτυο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: προσεγγίσεις εκπαιδευτικών*. Τζιμογιάννης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», τόμος 2, σ. 593-600. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος, 23-26 Σεπτεμβρίου 2010.